

Piros kígyószisz (Fotó: Harmos Krisztián)

(Folytatás a címdalról)

A Natura 2000 területek jogi alapját az Európai Unió két természetvédelmi irányelve – a Madárvédelmi (79/409/EEC) és az Élőhelyvédelmi Irányelv (92/43/EEC) – biztosítja, melynek végrehajtása minden tagállam számára kötelező érvényű. A Natura 2000 hálózatot a madarak védelmére kijelölt *különleges madárvédelmi területek* (KMT ill. angolul: SPA), valamint az élőhelyek, növény- és más állatfajok védelmére kijelölt *kiemelt jelentőségű és különleges természetmegőrzési területek* (KTT ill. angolul SCI) alkotják. A Natura 2000 hálózat lánczemeinek azokat a területeket jelölték ki, amelyeken az említett irányelvek mellékleteiben felsorolt fajok vagy élőhelyek jelentős állományban megtalálhatók. A területjavaslatok kidolgozása az európai uniós kritériumoknak megfelelő, szigorúan szakmai (ökológiai) szempontok alapján történt (*faj vagy élőhelytípus állomány nagysága, állomány sűrűsége, hazai elterjedése, hazai és nemzetközi védelmi helyzete, élőhelyigénye*), amit részletes adatgyűjtés előzött meg.

Jelenleg az Európai Unióban 4850 madárvédelmi terület (501 286 km² kiterjedésben) és 21 574 (648 441 km² kiterjedésben) természetmegőrzési területet jelöltek ki a tagállamok 2008-ig. Magyarország 55 madárvédelmi területtel illetve 467 természetmegőrzési területtel (összesen kb. 21%-a az ország területének) járul hozzá ehhez az Európa 27 tagállamát lefedő védett hálózathoz.

A Natura 2000 területek jelentős része átfelel a hazai jogszabályok által kihirdetett védett természeti területekkel (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, ex lege láp), de számos korábban nem védett terület is kijelölésre került. A két rendszer (hazai, ill. uniós) együttesen biztosítja a

természeti értékek védelmét hazánkban, bár a rájuk vonatkozó szabályok, kötelezettségek eltérőek. Számottevő különbség a Natura 2000 területekre vonatkozó közösségi jelentési kötelezettség, illetve hogy a jelölő fajok és élőhelyek monitorozásával értékelni kell a bekövetkezett (természetes és antropogén) változásokat a célként megfogalmazott kedvezőbb természetvédelmi állapot elérése érdekében.

Az irányelvek értelmében hazánk kötele volt a listás fajok országos populációinak minimálisan 20–60%-át bevonni a Natura 2000 hálózatba, oly módon, hogy területeket jelöl ki. Természetesen a ritka, globálisan veszélyeztetett fajok esetében ez a lefedettség 60% feletti, míg a gyakoribb fajok esetében ez az érték alacsonyabb is lehet. Egy terület természetesen több faj védelmét hivatott megoldani: például a „Borsodi-sík” KMT terület 44 madárfajt és azok élőhelyét védi. Általánosságban elmondható, hogy a madárvédelmi területek a védelmi céloknak megfelelően nagyobb kiterjedésűek (pl. a „Zempléni-hegység a Hernád-völgygel és a Szerencsi-domb-sággal” KMT hazánk második legnagyobb kiterjedésű Natura 2000 területe: közel 114 000 hektár). A természetmegőrzési területek kiterjedése jóval változatosabb: amíg a sztyepprétek és törpemandulás cserjések védelmére kialakított „Sárospataki mandulás” területe mindössze 8 hektár, addig az „Aggteleki-karszt és peremterületei” megnevezésű terület közel 20 000 hektár kiterjedésű (ez utóbbit 6 növényfaj, 32 állatfaj és 22 élőhely megőrzésére jelölték ki).

Magyar tavaszi-fésűsbagoly (Fotó: ANPI archív)

Hazánk természeti értékekben való gazdagságát is elismerve alakította ki az Európai Unió az önálló Pannon Biogeográfiai Régiót, melynek feladata többek között olyan értékes pannon élőhelyek védelme, mint például a kontinentális cserjések (törpemandulások, gyöngyvessző-cserjések), a pannon sziklagyeppek, a pannon szikesek, melyek számos, az irányelv II. függelékén szereplő fajnak nyújtanak menedéket.

Az Aggteleki és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság összesen 1,3 millió hektár (ANPI: 433 000 ha, BNPI: 891 000 ha) működési területe lefedi az Északi-középhegység jelentős részét (a Börzsöny és a Naszály kivételével),

mely életföldrajzi szempontból hazánk egyik markáns biogeográfiai nagytája. Míg a hegyvidékek magasabb térszínein (Magas-Mátra, Bükk-fennsík, Tornai-karszt, Zempléni-hegység: Milic-csoport) kárpáti jellegű élőhelyek és fajok fennmaradása biztosított – pl. magashegyi bükkösök, szurdokerdők, ill. zöld koboldmoha (*Buxbaumia viridis*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), császármadár (*Bonasa bonasia*), farkas (*Canis lupus*) –, addig a hegylábperemek, a déli verőrk melegkedvelő növényzete (melegkedvelő tölgyesek, bokorerdők, pusztai cserjések, sztyepprétek és sziklagyeppek) a pannon bennszülött és keleti elterjedésű fajok igen értékes tenyész- és szaporodóhelye. Ezen fajok közé tartozik a Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), a piros kígyószisz (*Echium maculatum*), a magyar nőzirom (*Iris aphylla subsp. hungarica*), a tornai vértő (*Onosma tornense*), a darázsölyv (*Pernis apivorus*), az eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), lepkék közül az Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*) és a magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*).

Díszes tarkalepke (Fotó: ANPI archív)

A hegyvonulatok északi előterében illetve az önálló arculatú dombvidékekben (pl. Heves–Borsodi-domság, Cserehát) elsősorban a vizes élőhelyeken, a patakok mentén maradtak fenn értékes élőhelyek, olyan országosan e nagytájban súlypontosan jelentkező fajokkal, mint a balogcsiga (*Vertigo angustior*), a Petényimárna (*Barbus peloponnesius petényi*), a tiszai ingola (*Eudontomyzon danfordi*) és a haris (*Crex crex*). A hegy- és dombvonulat déli előterében a Tiszát és mellékfolyóit (Bodrog, Takta, Hernád) kísérve jelentős kiterjedésben találunk értékes vizes élőhelyeket, melyek közül – méreténél és jelentőségénél fogva – érdemes kiemelni az ármentesítéssel kevésbé átalakított Bodrogzugot, illetve a szikes pusztákkal, löszhátakkal mozaikoló Borsodi Mezőséget. Egyébként mindkét terület szerepel a nemzetközi vizes élőhelyek listáján is („Ramsari terület”). Az alábbi jelölő fajok előfordulása vizes élőhelyekhez köthető: nagy tűzlepke (*Lycena dispar*), díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*), vérfülboglárka (*Maculinea teleius*), dunai tarajos göte (*Triturus dobrogicus*) és mocsári teknős (*Emys orbicularis*).

A jellegzetes pannon életközösséget hordozó szikes puszták legnagyobb kiterjedésben a Heves–Borsodi-sík területén, kisebb foltok-

Dürgő tűzok kakas (Fotó: Bodnár Mihály)

ban a Hatvani-síkon, a Szerencsi-domság előterében illetve a Hernád-völgyben fordulnak elő. Ez utóbbi helyen találjuk a Sóstói-legelőt, a Kárpát-medence legészakibb szikesedő területét. Szikes gyeppekhez köthető a kishéjú aszat (*Cirsium brachycephalum*), a nagy szikibagoly (*Gortyna borelii lunata*) nevezetű lepkefaj és a vöröshasú unka (*Bombina bombina*) elterjedése is.

Európában a tagállamok területén a természetes élőhelyek továbbra is folyamatosan pusztulnak, és a vadon élő fajoknak egyre növekvő száma válik fokozottan veszélyeztetetté. Minthogy a veszélyeztetett élőhelyek, illetve fajok az Európai Unió természeti örökségének részét képezik, és a veszélyeztetés gyakran a határokon is átnyúlik, megőrzésük érdekében közösségi szinten szükséges lépéseket tenni. Amíg a gazdaságilag fejlettebb tagállamokban az élőhelyek rekonstrukciója, rehabilitációja kell, hogy előtérbe kerüljön a Natura 2000-es területeken, addig az unió bővítésével érintett tagállamok többségében – így hazánkban is – a kedvezőbb természeti állapotok, illetve a gazdag élővilág fennmaradását szolgáló extenzív gazdálkodási módok fenntartására kell hangsúlyt fektetni. Ennek érdekében szükséges a gazdálkodók aktív bevonása, majd pedig a jövőbeni támogatási rendszereket, stratégiákat a Natura 2000 területeken a védelem céljának érdekében kell meghatározni, ezáltal új lehetőségeket teremtve a mezőgazdasági, erdészeti, illetve egyéb ágazati és természetvédelmi érdekek összehangolására. A Natura 2000 területek bemutatása és az ökoturizmus pedig hozzájárulhat a helyi közösségek kedvezőbb – egészségesebb – fejlődéséhez.

Schmotzer András (kutatási referens – BNPI)
Farkas Roland (tájvédelmi referens – ANPI)

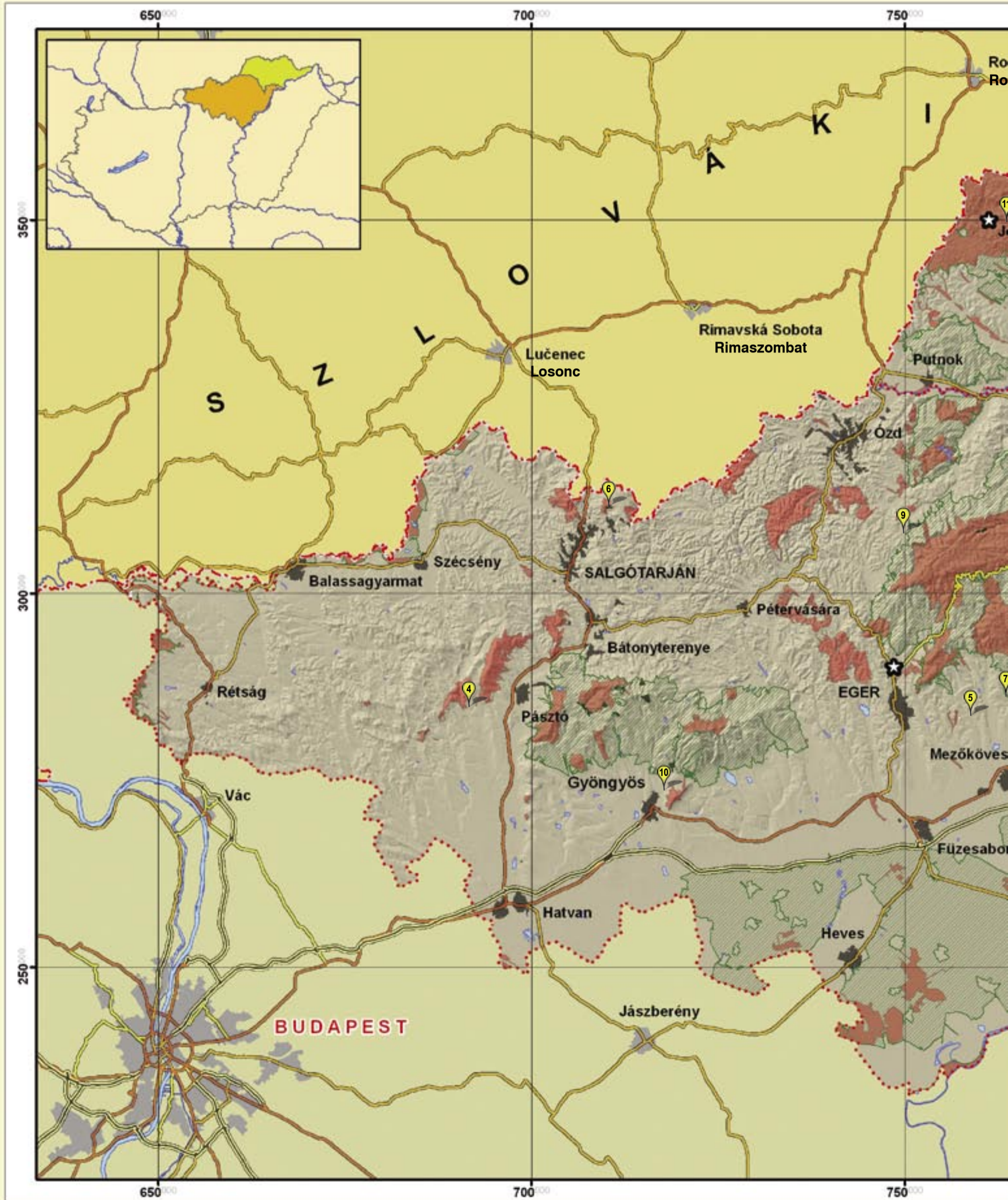

Az Aggteleki és a Bükk Nemzeti Park

Madárvédelmi és különleges

Készült a FÖMIMKM, CLC-50, ESRI Europe és a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság közreműködésével

M 1:700 000

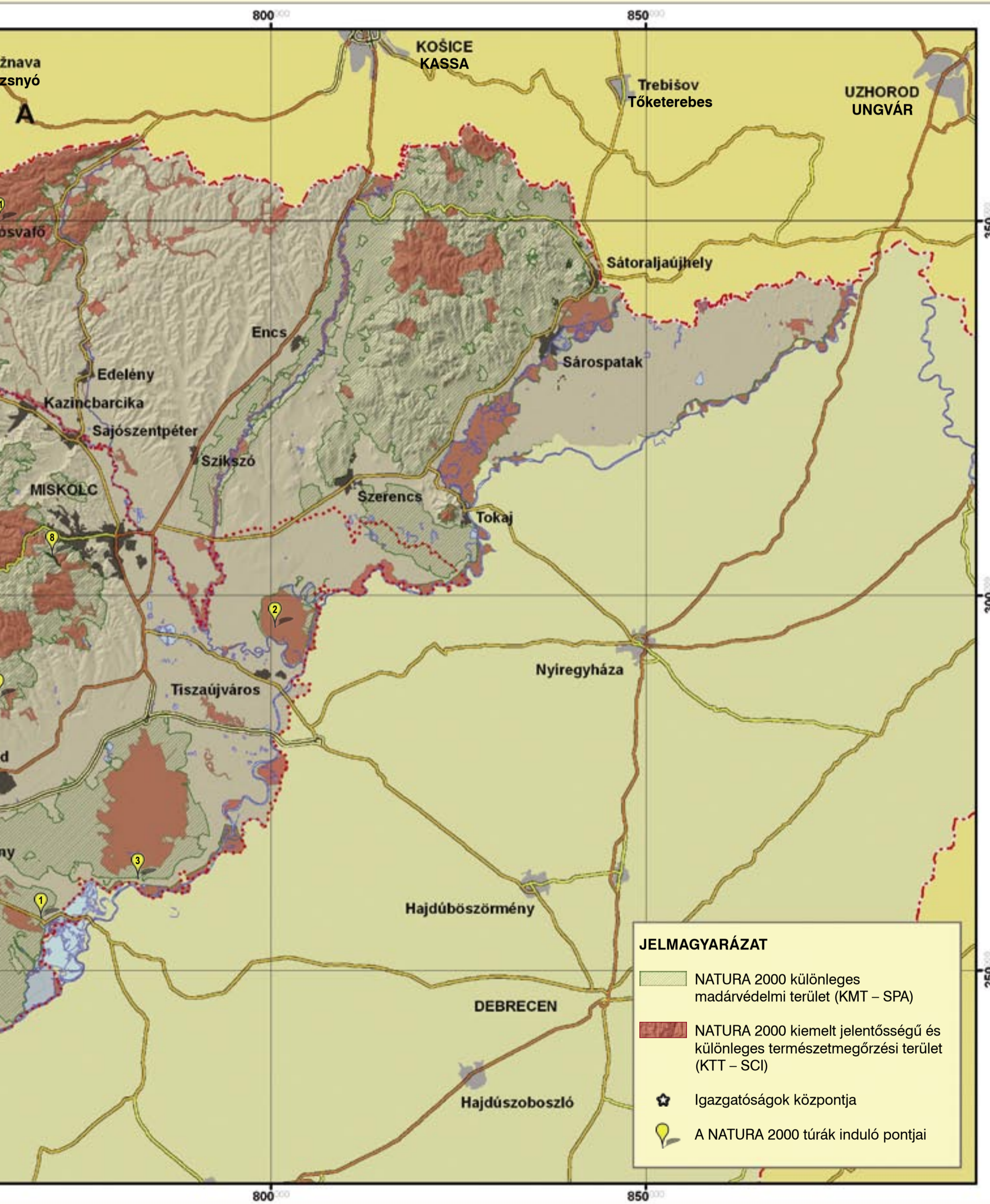
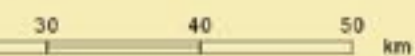

Park Igazgatóság működési területei

természetmegőrzési területek

...és digitális térképeinek felhasználásával - Térképet készítette: Sulyok József

1:700 000

Nyilvános Natura 2000 túrák Észak-Magyarországon (május 16–17.)

A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság által szervezett tíz és az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság által szervezett egy nyilvános, ingyenes „Natura 2000 túrákkal” kapcsolatos részletes információkat az igazgatóságok honlapjain lehet megtalálni.

Bíbor sallangvirág (Fotó: ANPI archív)

1. Poroszló – Kalandozás a szikes mozaikok világában: az egérfarkfűtől a macskaheréig

A túra során a szikes és löszös puszták tavaszi fel-tűnő növény- és állatvilágának rövid bemutatására, megismertetésére lesz lehetőség. Bepillantást nyerhetünk a természetvédelmi kezelések által fenntartott élőhelyek szerepéről, gazdagságáról.

Lokalitás: Poroszlói-gyepek
Érintett Natura 2000 terület: „Hevesi-sík” (HUBN10004) különleges madárvédelmi terület; „Poroszlói-szikesek” (HUBN20035) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület

Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Poroszló, Lukoil benzinkút
Túra hossza: kb. 4–6 km
Túrávezető: Tóth László és Schmotzer András

Árványhajás sztyeprét (Fotó: Schmotzer András)

2. Kesznyéten – Kosbor-túra a kesznyéteni mocsarak között

A túra során az ártéri mocsárterek és mocsarak értékes növény- és madárvilágába tekintünk be.

Lokalitás: Kesznyéteni mocsarak
Érintett Natura 2000 terület: „Kesznyéten” (HUBN10005) különleges madárvédelmi terület; „Kesznyéteni Sajó-öböl” (HUBN20069) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület

Dátum: 2009. május 17. (vasárnap)
Találkozó: 9.00 – Kesznyéten, Szamar-háti fogadó ház
EOV-X: 800225; EOV-Y: 295661
Túra hossza: kb. 5–6 km
Túrávezető: Zákány Albert

Darázsily fióka (Fotó: Szitta Tamás)

3. Tiszabábolna – Ismerkedés a szikes pusztával

A túra során a Borsodi-mezőség – Ramsari-területként is nyilvántartott – vizes élőhelyeitől a pusztai tölgyesekig, rendkívül változatos élővilágot ismerhet meg az arra vágó. Megtekinthetik egy élőhelyrekonstrukció hatását az ott élő állatvilágra. Képet kaphatnak arról, hogy milyen változatos madárvilág élhetett valaha a vízjárta szikeseken.

Lokalitás: Tiszabábolna, Nagy-szék-lápa és a Bábolnai tölgyes
Érintett Natura 2000 terület: „Borsodi-sík” (HUBN10002) különleges madárvédelmi terület; „Borsodi-Mezőség” (HUBN20034) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület

Dátum: 2009. május 17. (vasárnap)
Találkozó: 9.00 – Tiszabábolna, posta
EOV-X: 782471; EOV-Y: 262065
Túra hossza: kb. 4–5 km
Túrávezető: Bodnár Mihály, Seres Nándor és Török Hunor

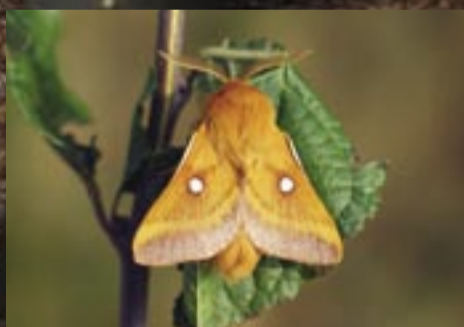
Magassásos mocsárrét (Fotó: Schmotzer András)

4. Kozárd – Gyepek és erdők élővilága

A túra során a Kelet-Cserhát Tájvédelmi Körzet legértékesebb részei közé tartozó, Kozárdot körülvevő gyepek és erdők élővilágával ismerkedhetünk meg. A falu önkormányzata által létesített tanösvényt követve a mészkövön és andeziten kialakult növényvilág, valamint a hozzá kötődő állatvilág számos látványos képviselőjével találkozhatunk a késő tavaszi időszakban.

Lokalitás: Kozárd: Pohánka, Pogányvár
Érintett Natura 2000 terület: „Tepke” (HUBN20056) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület

Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Kozárd, Vadvirág Étterem előtti buszmegálló
Túra hossza: kb. 5 km
Túrávezető: Harnos Krisztián

Sárga gyapjasszövő (Fotó: ANPI archív)

Borókás hegyi rét a Bükk-fennsík (Fotó: Schmotzer András)

5. Szomolya – Erdőssztyepp vegetáció a rejtélyes kaptárkövek környékén

A túra során megismerkedhetünk két nemzetközi szempontból is fontos élőhellyel: a dombvidéki kaszálóréttel és az ősi euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek egyik utolsó foltjával, ahol olyan védett fajok élnek, mint a piros kigyószisz, a réti iszalag, a mogyoróspele vagy a magyar fésűbagoly. Ezen, az országos jelentőségű természetvédelmi területet is magába foglaló élőhelyen vulkáni működés nyomán keletkezett földtani képződményeket is láthatunk, melyek egyúttal jelentős kultúrtörténeti értékek.

Lokalitás: Szomolya, Kaptár-rét
Érintett Natura 2000 terület: „Szomolyai Kaptár-rét” (HUBN20010) különleges madárvédelmi terület.
Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Szomolya, községháza (buszmegálló)
Túra távolsága: kb. 4–6 km
Túrávezető: Baráz Csaba és Gombkötő Péter

6. Salgóháza – Barangolás a hajdani bazaltvulkánok földjén

A túra során a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet részét képező Salgó-vár növény- és állatvilágának rövid bemutatására, megismerésére lesz lehetőség. Bepillantást nyerhetünk a természetvédelmi kezelések által fenntartott élőhelyek szerepéről, gazdagságáról. Látogatást teszünk a Salgói-várba, ahol gyönyörködhetünk az élénk tárló panorámában.

Lokalitás: Salgótarján–Salgóháza
Érintett Natura 2000 terület: Salgó (HUBN20064) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület
Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Salgótarján–Salgóháza, helyi járatú autóbusz-végállomás
EOV-X: 710454; EOV-Y: 311567
Túra hossza: kb. 4–6 km
Túrávezető: Lantos István

7. Tard – Erdőssztyepp a Bükkalján

A túra során a hegylábperemi erdőssztyepp növényzet és állatvilág jellemző képviselőivel lehet megismerkedni. Bepillantást nyerünk az extenzív állattartás mindennapjaiba, melynek következtében a térség ürgeállománya is megerősödhetett. Kis szerencsével még a környék ragadozó madarai (pl. parlagi sas) is tiszteletüket teszik a túra résztvevői előtt.

Lokalitás: Tard – Bála-völgy
Érintett Natura 2000 terület: „Tard környéki erdőssztyepp” kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület (HUBN20009) és „Bükk hegység és peremterületei” különleges madárvédelmi terület (HUBN10003)

Dátum: 2009. május 17. (vasárnap)
Találkozó: 14.00 – Tard, pálinkafőzde parkolója (Béke út, Bogács irányába)
EOV-X: 765022; EOV-Y: 284659
Túra hossza: kb. 4–5 km
Túrávezető: Kleszó András

8. Bükkzentlászó – Ismerkedés a Déli-Bükk madárvilágával

A túra során megismerkedhetünk a Dél-keleti Bükk gazdag madárvilágával, és ízelítőt kaphatunk az itt előforduló védett növények sokféleségéből, változatoságából.

Lokalitás: Bükkzentlászó, Nagy-sánc – Fehér-kő-lápa
Érintett Natura 2000 terület: „Bükk hegység és peremterületei” (HUBN10003) különleges madárvédelmi terület; „Miskolctapolcai Tatár-árok – Vörös-bérc” (HUBN20006) kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület
Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 10.00 – Bükkzentlászó, községháza, buszmegálló
EOV-X: 770986; EOV-Y: 305086
Túra hossza: kb. 7 km
Túrávezető: Pongrácz Ádám

9. Szilvásvárad – A félszáz gyepek csodái, a kökőrcsin-eldorádótól a borzas vértőig

A túra során megismerkedhetünk a Bükkhát egyik tipikus tájformájával, melyben a félszáz és száraz gyepek számos, a Bükk északi részében ismeretlen sztyeppfajtát őriznek.

Lokalitás: Szilvásvárad – Aszaló, Dobogó-tető
Érintett Natura 2000 terület: „Szilvásvárad Aszaló és Szilvás-patak mente” kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési terület (HUBN20067)

Dátum: 2009. május 17. (vasárnap)
Találkozó: 9.30 – Szilvásvárad / Nagyvisnyó: Állami Ménesgazdaság Szána kancacsikótelepe
Túra hossza: kb. 5 km
Túrávezető: Schmotzer András és Bartha Attila

10. Gyöngyös – Különleges élőhely az Alföld és a hegyvidék közt

Hazánk egyik legértékesebb növényzetével és állatvilágával jellemezhető Sár-hegy értékeinek, természeti és kultúrtörténeti kincseinek megismerésére lesz lehetőségünk a túra során.

Lokalitás: Gyöngyös, Sár-hegy
Érintett Natura 2000 terület: „Gyöngyösi Sár-hegy” kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési terület (HUBN20046)

Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Gyöngyös, Nyúl-mály kisvasút megállóhely
Túra hossza: kb. 5 km
Túrávezető: Magos Gábor és Urbán László

11. Jósvalfő – Orchideatúra az Aggteleki-karszt

A kosborfélék (orchideák) a honi növényvilág kiemelkedő egzotikus díszei. Ritkaságuk ellenére megismerkedhetünk páratlan képességeikkel, melynek köszönhetően számos élőhelyet (a természetes erdőtürelésektől kezdve a szőlőhegyeken át az üde mocsárterekig) be tudnak népesíteni.

Lokalitás: Jósvalfő
Érintett Natura 2000 terület: „Aggteleki-karszt és peremterületei” (HUAN20001)

Dátum: 2009. május 16. (szombat)
Találkozó: 9.00 – Jósvalfő, fagyizó előtt
Túra hossza: 4 km (3 óra)
Túrávezető: Virókné Fodor Bernadett

Jelen kiadvány a Zöld Horizont melléklete.
Felelős kiadó: **Duska József** igazgató
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
ISSN 1788-2567
Összeállította: **Schmotzer András**

